

TAMPERE NIEMI

KIVIRÖYKKIÖN KAIVAUKSET 2013

6.-21.5.2013

FM Kerkko Nordqvist
Kulttuuriympäristöyksikkö
Pirkanmaan maakuntamuseo 2013

Tiivistelmä

Tampereen Niemen ajoittamaton kiviröykkiökohde [1000007929] tutkittiin Pirkanmaan maakuntamuseon toimesta arkeologisin kaivauksin toukokuussa 2013. Kaivausten kenttätöyönjohtajana toimi arkeologi Kerkko Nordqvist, apulaistutkijana arkeologi Sarita Sandell ja kaivajina arkeologian opiskelijat Emma Hirsimäki, Enni Lappela, Helka Saarinen ja Anna Ylitalo. Tutkimusten vastuullisena johtajana toimi Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija Ulla Lähdesmäki. Kaikkiaan kaivauksin tutkittiin 41 m². Kohteen tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi alueelle suunniteltujen rakennustöiden ja niitä edeltävien maa-aineksen puhdistustöiden vuoksi. Tutkimusten kustannuksista vastasi maanomistaja ja hankkeen toteuttaja Metsä Group oy.

Kaivauksissa löydettiin ainoastaan 1900-luvulle ajoittuvaa aineistoa, joka liittyy alueella sijainneen sahan toimintaan – tutkittu röykkiö on, ainakin viimeisessä vaiheessaan, toiminut sähkötolpan ja/tai valaisinpylvään jalustana. Sitä että paikalla olisi aiemmin sijainnut lapinraunio tai muu (esi)historiallinen röykkiö ei voida sulkea pois, mutta 1900-luvun toiminta on tuhonnut täysin kaikki jäljet tällaisesta. Kyseessä ei ole muinaisjäännös ja loppuun tutkittuna kohde voidaan vapauttaa muinaismuistolain mukaisesta rauhoituksesta.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Johdanto	3
Tutkimushistoria	3
Tutkimusalueen kuvaus	5
Kaivaukset 2013	5
Kaivausalueet	7
Kaivaus- ja dokumentointimenetelmät, koordinaatisto ja korkeudet	9
Kenttätöiden kuvaus	10
Pääkaivausalue	10
Koekuoppa 1	25
Koekuoppa 2	28
Koekuoppa 3	31
Koekuoppa 4	34
Koekuopat 2006	36
Löydöt ja näytteet	37
Yhteenveto	38
Lähteet	39
Liitteet	
Liite 1. Digitaalikuvaluettelo	40
Liite 2. Karttaluettelo	42
Liite 3. A3-kokoiset kartat	43

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohde	Tampere Niemi [1000007929]
Tutkimuksen laji	Ajoittamattoman kiviröykkiön arkeologinen kaivaus
Kenttätyönjohtaja	Kerkko Nordqvist (FM)
Vastuutaho	Pirkanmaan maakuntamuseo
Kenttätyöaika	6.-21.05.2013 (11 vrk)
Tutkitun alueen laajuus	35 m ² + 6 m ²
Tilaaaja ja kustannukset	Metsä Group oy / Metsä Board oyj, noin 30000 € Revontulenpuisto 2 02100 Espoo
Kiinteistö- ja sijaintitiedot	837-263-2500-21 (Metsä Board oyj) Karttalehti M4212E (TM35-lehtijako) Peruskartta 212309 Tampere P=6825186 I=324535 P(YKJ)=6828050 I(YKJ)=3324634 Z=110 m mpy
Tutkimuslupa / diar.	MV/31/05.04.01.02/2013
Löydöt	-
Aikaisemmat tutkimukset / löydöt	K. Luoto 2006, inventointi / -
Kuvat	Pirkanmaan maakuntamuseon tietokanta, KYY 128
Alkuperäisen raportin / kopioiden sijoituspaikka	Museovirasto / Pirkanmaan maakuntamuseo, Metsä Group oy

*Kannen kuva: Turpeenpoisto käynnissä pääkaivausalueen itäpuoliskolla. Lounaasta. 7.5.2013.
Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:1).*

Kartta 1. Kohteen Tampere Niemi [1000007929] sijainti. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:150000.

Johdanto

Tutkimushistoria

Tampereen Niemen röykkiökohte [1000007929] löydettiin toukokuussa 2006 Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija Kalle Luodon suorittamassa Tampereen Lielahden Niemen alueen osayleiskaavainventoinnissa (Luoto 2006). Tällöin Näsijärven Lielahden pohjoisrannalla kohoavan kalliopaljastuman päältä, entisen Niemen sahan alueelta paikannettiin matala, kivilatomus. Alueelle tehdyistä neljästä koepistosta ei tehty mitään ajoittavia löytöjä ja inventoinnin perusteella todettiin, että röykkiön merkityksen, ajoituksen ja säilyneisyyden arvioiminen edellyttää tarkempia arkeologisia tutkimuksia.

Ulkoisten ominaisuuksiensa ja sijaintinsa perusteella rakenne vertautuu lapinraunioihin, Suomen sisäosissa järvien rannoilta tavattaviin varhaismetalli- ja rautakautisiin hautaröykkiöihin. Lapinraunioita tunnetaan ympäröiviltä alueilta useita, joista lähimmät ovat Lentävänniemen rauniot 1,3 ja 1,8 km koilliseen [837010004; 837010042] ja Reuharinniemen lapinrauniot 1,7 km itäkoilliseen [837010003]. Kaikkiaan Näsijärven alueelta ja sen lähiympäristöstä tunnetaan toista kymmentä pronssi- tai rautakauteen ajoittuvaa lapinrauniota; näistä ainoastaan yksi Tampereen Reuharinniemen raunio

(radiohiiliajoitus 700–800 luku jKr.; Adel 1999; 2001) ja Mänttä-Vilppulan Nuijanniemen lapinraunio [933010002] (ks. Taavitsainen 2003) on tutkittu kaivauksin.

On myös mahdollista, että röykkiö on historialliseen tai vieläkin nuorempaan aikaan ajoittuva rakenne. Noin 330 m röykkiöstä länteen on sijainnut Niemen (Niemis) kylätontti [1000012258], joka on tunnettu historiallisista lähteistä 1440–1540-luvuilta lähtien, ja myöhemmin alue on kuulunut Niemen kartanon maihin (Saarenheimo 1974; Honka-Hallila 1996). Röykkiön välittömässä läheisyydessä toimi vuosina 1889–1967 Niemen höyrysaha kaatopaikkoineen, ja ainakin sahatoiminnan loppuvaiheessa röykkiön alue on ollut osa sahan lautatarhaa. Sahatoiminnan loputtua aluetta runteli 1970-luvulla tulipalo ja sahan jäljelle jääneet rakenteet on purettu 1990-luvulla (Kantonen 2007). Röykkiön lähimaastossa on edelleen runsaasti jäänteitä sahan toimintaan liittyneistä rakennuksista ja rakenteista, kuten alueella kulkeneesta sähkölinjasta.

Kartta 2. Tampere Niemi [1000007929], peruskarttaote. Tutkimuskohde on merkitty tähdellä, lähialueen kivistä asuinpaikat ympyröillä, lapinrauniot neliöillä, muut (ajoittamattomat) kivistä rakenteet vinoneliöillä ja historialliset kyläpaikat kolmioilla. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:20000.

Tutkimusalueen kuvaus

Niemen kiviröykkiö sijaitsee Näsijärven lounaisrannalla, Tampereen Niemen alueella, Lielahden ja Lentävänniemen välissä noin 4,5 km Tampereen keskustasta länsiluoteeseen. Kallio, jolla röykkiö sijaitsee, on Lielahden pohjoisrannalla, etelään ja kaakkoon osoittavan niemen kärjessä olevalla kalliokumpareella. Röykkiö sijaitsee kallioisen mäen länsi-/luoteisreunassa; kallion laki on kivikkoista ja ohuen maa-aineksen peittämää. Mäen itä- ja eteläreunat ovat jyrkät ja täällä kallio putoaa jyrkästi kohti Näsijärveä. Näissä suunnissa mäen reunoilla on myös näkyvillä avokalliota ja suuria maakiviä. Mäen pohjois- ja länsireunat laskevat loivemmin, luoteispuolella noin 30 m päässä maasto alkaa nousta uudelleen. Kasvillisuus mäen alueella on pääasiassa sammalta, ruohoja ja mustikkaa sekä lehtipuita – mäkeä lukuun ottamatta koko alue on äskettäin hakattu tulevien maaperänpuhdistustöiden takia.

Alueen maaperä on kivistä hiekkamoreenia, jonka alla peruskallio on paikoin hyvin pinnassa. Kallioperää luonnehtivat savi- ja killeliuskeet, alueen ympäristössä maaperä on savea tai silttiä (Alhonen 1988). Tutkittu röykkiö sijaitsee 130–150 m päässä Näsijärvestä, jonka nykykorkeus on noin 95,4 m mpy. Tutkimusalue (108–110 m mpy) nousi kuiville Itämeren Ancyclus-vaiheen aikana (n. 11000–9000 vuotta sitten), jolloin myös Näsijärvi kuroutui erilleen Itämeren altaasta. Seuraavan suuren muutoksen aiheutti Tammerkosken puhkeaminen noin 7500 vuotta sitten, joka laski Näsijärven pintaa edelleen pari metriä (Aaltonen 1998; Tikkanen & Seppä 2001). Aiemmat korkeamman veden vaiheet näkyvät tutkimusalueen ympäristössä erottuvina vanhoina rantamuodostumina – järvenpinta on tällöin ollut nykyistä lähempänä tutkimuskohdetta, joskaan ei aivan siinä kiinni edes röykkiön vanhimpana oletettuna rakennusaikana varhaismetallikaudella.

Kaivaukset 2013

Tampereen Niemen kiviröykkiökohteen tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi alueelle suunniteltujen rakennustöiden vuoksi. Niemen alueelle tehdyssä osayleiskaavassa (2008; www.tampere.fi) alue on merkitty asuin- ja viheralueeksi (AK-1, VLM-1/s), mutta ennen rakennustöitä sahatoiminnan saastuttama maa-aines oli puhdistettava (Pirkanmaan ELY-keskuksen päätös 2007). Puhdistustyöt aloitettiin vuonna 2008, ja niihin liittyen Niemen kylätontin alueella on suoritettu arkeologiset koekaivaukset (Salminen 2009) ja arkeologinen valvonta (Tupala 2010). Ennen kuin puhdistustöitä voitiin jatkaa nyt puheena olevalla alueella sieltä tunnettu ja muinaismuistolain nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös, Niemen ajoittamaton kiviröykkiö, oli tutkittava kokonaisuudessaan riittävin arkeologisin kaivauksin (Pirkanmaan maakuntamuseo 28.11.2012; DIAR: 398/2012). Tutkimusten keskeisenä tavoitteena oli selvittää onko kyseessä esihistoriallinen vai kohtuullisen moderni rakenne, minkä lisäksi kaivauksilla oli tarkoitus hankkia tietoa röykkiön tarkemmasta ajoituksesta ja funktiosta (jos kiviröykkiö osoittautuisi esihistorialliseksi, olisi se maanparannustöiden jälkeen ennallistettava alkuperäiselle paikalleen). Tutkimusten kustannuksista vastasi maanomistaja ja hankkeen toteuttaja Metsä Group oy (MML 15§) ja niiden budjetti oli noin 30000 €.

Tutkimusten kenttätöitä suoritettiin 6.–21.5.2013 välisenä aikana – tämän lisäksi valmisteluja suoritettiin kentällä jo 3.5.2013. Kaikkiaan tänä aikana tutkittiin 41 m². Kenttätöiden johtajana toimi Kerkko Nordqvist (FM). Apulaistutkijana toimi Sarita Sandell (FM), jonka vastuulla oli kaivausten piirustus- ja mittausdokumentointi. Kaivajina toimivat arkeologian opiskelijat Emma Hirsimäki (fil.yo), Enni Lappela (fil.yo), Helka Saarinen (fil.yo) ja Anna Ylitalo (HuK). Apulaistutkija vastasi jälkityövaiheessa karttojen puhtaaksi piirtämisestä sekä

kuvadokumentaation järjestämisestä; raportin kirjoittamisesta ja koostamisesta vastasi kenttätöiden johtaja. Tutkimusten vastuullisena johtajana ja valvojana toimi tutkimusluvan mukaisesti Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija Ulla Lähdesmäki.

Tutkimukset toteutettiin Pirkanmaan maakuntamuseon kenttätyövälineitä ja muita laitteita käyttäen. Kenttätyövaiheessa hankkeen toteuttaja järjesti työsuunnitelman mukaisesti kaivaushenkilökunnan käyttöön taukotilat sekä varastokontin työvälineille (yhteyshenkilöt Metsä Group oy: ympäristöpäällikkö Ari-Pekka Heikkilä ja maankäyttöpäällikkö Jari Tykkyläinen; Ekokem oy: työmaapäällikkö Juhani Kallio), sekä avusti majoituspaikan hankkimisessa Rientolan settlementin kautta (Matti Toivakainen ja Matti Laine). Koska kaivauspaikan maaperä oli mm. dioksiinien ja furaanien saastuttama normaalien työturvallisuusmääräysten lisäksi noudatettiin ja käytettiin ympäristökeskuksen ja tilaajan antamia turvallisuusohjeita ja määräämiä suojarusteita – ennen kaivausten alkua tilaajan edustaja, ryhmäpäällikkö Tomi Pulkkinen (Ramboll oy) piti kaivaushenkilökunnalle tiedotustilaisuuden työturvallisuusasioihin liittyen.

Kuva. Kaivaushenkilökunta kaivausten viimeisenä päivänä: alarivissä Helka Saarinen, Emma Hirsimäki, Enni Lappela, Anna Ylitalo; ylärivissä Kerkko Nordqvist, Sarita Sandell. 21.5.2013. (KYY 128:2)

Tutkimusten tulokset voidaan tiivistää toteamalla, ettei kaivauksissa löydetty mitään 1900-lukua vanhempia ihmistoiminnan merkkejä. Sitä että paikalla olisi aiemmin sijainnut lapinraunio tai muu esihistoriallinen (hauta)röykkiö ei voida sulkea pois, mutta myöhempi ihmistoiminta tuhonnut täysin kaikki jäljet tällaisesta. Kyseessä ei siis ole muinaisjäännös ja loppuun tutkittuna se voidaan vapauttaa muinaismuistolain mukaisesta rauhoituksesta – myöskään rakenteen myöhemmälle ennallistamiselle ei ole tarvetta maaperän puhdistustoimien jälkeen.

Espoossa 23.10.2013

Kerkko Nordqvist

Kaivausalueet (Kuvat 1–2; kartta 3)

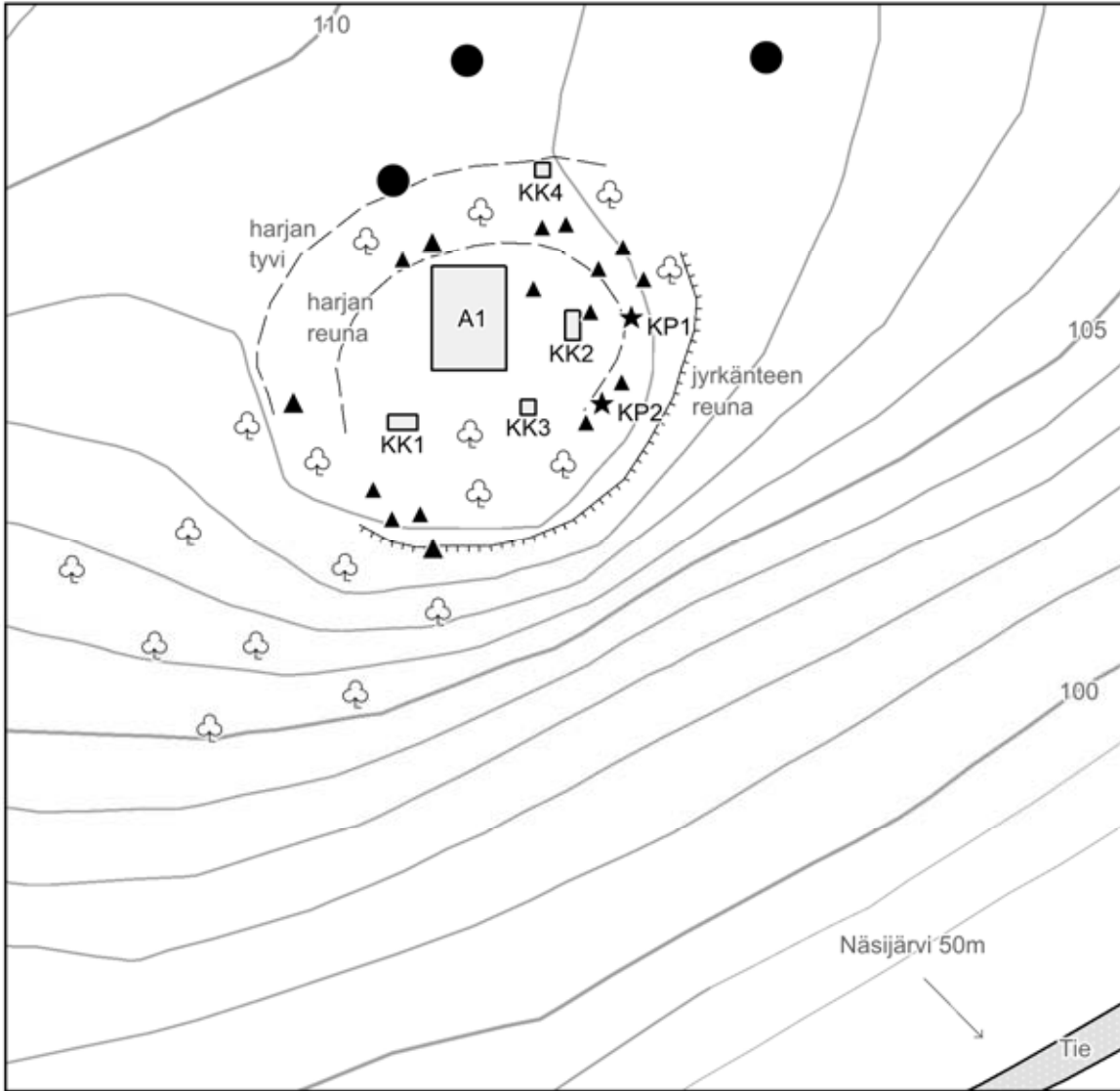
Ennen töitä kiviröykkiö erottui kallioiden mäen länsi-/lounaisreunassa matalana (noin 30 cm), karkeasti suorakaiteen muotoisena ja pohjois-eteläsuuntaisena latomuksena. Röykkiö oli maanpinnalle erottuvilta osiltaan noin 4 x 2,5 m kokoinen ja vaikutti sijaitsevan ohuen maaineskerroksen päällä; ohuella metallitikulla koittamalla turpeen/maa-aineksen paksuudeksi röykkiön ympärillä saatiin 2–10 cm, kivien välissä 15–20 cm.

Pääkaivausalue (alue 1; 100–107/200–205) asetettiin pohjois-eteläsuuntaisesti röykkiön ympärille; röykkiön näkyvä osa tuli alueen keskelle ja sen ympärille merkittiin noin metrin levyinen kaista, lukuun ottamatta alueen pohjoisosaa, jossa kallio alkoi laskea jyrkästi jo lähempänä röykkiötä. Kaivausalueen koko oli kaikkiaan 7 x 5 m eli 35 m².

Alueen 1 lisäksi röykkiötä ympäröivää aluetta tutkittiin avaamalla sinne kaikkiaan neljä koekuoppaa; koekuoppa 1 (2 m²; 096/197–198) tasaiselle alueelle pääkaivausalueen eteläpuolelle, koekuoppa 2 lähelle kalliokumpareen itäreunaa (2 m²; 102–103/209), koekuoppa 3 tasaiselle alueelle pääkaivausalueen kaakkoispuolelle (1 m²; 097/206) ja koekuoppa 4 kalliokumpareen pohjoisreunalle/-juurelle (1 m²; 113/207).

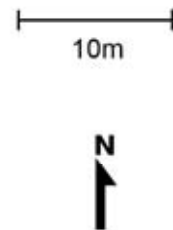
Kuva 1. Tampere Niemi, yleiskuva kohti kaivausaluetta lännestä; kuvan etualalla erottuu muutamia sähkölinjan tolppien tueksi rakennettuja kivistä. 7.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:3)

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Yleiskartta
1:500
20.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

	Alue/koekuoppa (nro)
	Kiviröykkiö
	Kivi
	Kiintopiste (nro)

(Karttapohja ©Tampereen kaupunki)

Kartta 3. Yleiskartta alueesta. Pohjakartta © Tampereen kaupunki. Mk 1:500.

Kuva 2. Tampere Niemi, yleiskuva koillisesta; rinteessä erottuu myös aiemman teollisuustoiminnan jälkeensä jättämiä kiveyksiä ja rakennuksen betoniset tukianturat. 3.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:4)

Kaivaus- ja dokumentointimenetelmät, koordinaatisto ja korkeudet

Kaivaustyö suoritettiin pääasiassa pelkoin; ainoastaan tiukimmat turpeen pintaosat sekä osa röykkiön alla olleesta puhtaasta pohjamaasta poistettiin lapioin. Turvetta ja puhtaan pohjamaan alinta osaa lukuun ottamatta kaikki kaivettu maa seulottiin 4,5 mm seuloilla. Kaivausalueella ei pohjamaata lukuun ottamatta ollut varsinaisia mineraalimaakerroksia, vaan kukin kivikerros poistettiin vuorollaan, jonka jälkeen kunkin kivikerroksen välissä ja alla ollut maa-aines poistettiin seuraavan kivikerroksen pintaan asti; röykkiön alapuolisen mineraalimaan kaivaminen tapahtui luonnollisten kerrosten mukaan.

Turpeen poistamisen jälkeen röykkiön tutkimukset suoritettiin puolittamalla se linjaa 100–107/202,25 pitkin. Ensimmäisenä kaivettiin itäpuolisko luonnolliseen maanpintaan asti, minkä jälkeen voitiin dokumentoida röykkiön pitkittäisprofiili – tässä vaiheessa varmistui myös lopullisesti, että röykkiö on nuori tai että ainakin sen viimeisin käyttö- ja muokausvaihe ajoittuu 1900-luvulle. Tämän jälkeen röykkiön länsipuoli kaivettiin vastaavalla tavalla, jotta voitiin tarkastaa oliko tällä puolella säilynyt jälkiä röykkiön mahdollisesta esihistoriallisesta alkuperästä. Lopuksi röykkiön alueella oleva maa-aines poistettiin peruskallion pintaan asti. Röykkiötä ympäröivältä alueelta paljastui turpeen poiston jälkeen koskematon moreenikivikko, jota ei kaivettu sen syvemmälle.

Kaivaukset dokumentoitiin kirjallisesti, valokuvin ja piirtämällä. Tasokartat (1:20) piirrettiin tasosta 1 (röykkiön ja ympäröivän alueen pinta turpeen alla) ja tasosta 2 (röykkiön alue ensimmäisen kivikerroksen poistamisen jälkeen); koska toisen kivikerroksen jälkeen alueella

ei käytännössä ollut nähtävissä muuta kuin luonnollista moreenikivikkoa tai maakerroksia tämän jälkeiset tasot dokumentoitiin vain valokuvin ja mittauksin. Koekuopista dokumentoitiin pinnat ja pohjat. Koska tutkimuksissa ei löydetty mitään muinaisjäännökseen viittaavaa, profiilit dokumentoitiin ainoastaan valokuvaamalla.

Kaivausalueelle luotiin kelluva koordinaatisto, joka asetettiin kompassin mukaan pohjois-eteläsuuntaiseksi. Alueen lounaiskulman koordinaatiksi annettiin 100/200; tämän pisteen koordinaatti mitattiin GPS-paikantimella (Garmin eTrex), ja se vastaa valtakunnallisen koordinaatiston (ETRS-TM35FIN) pistettä P=6825183; I=324530 (± 4 m). Kaivauksilla käytetty kiintopiste siirrettiin paikalle Tampereen kaupungin korkeuskiintopisteestä nro 1110 (P=6825543; I=324226; z=111,747 järjestelmässä N2000), noin 0,5 km kaivausalueelta luoteeseen. Kaivausalueen itäpuolelle perustettiin kaksi kiintopistettä: kiintopisteen 1 korkeudeksi saatiin 110,43 m mpy (suuri maakivi; P=6825182; I=324540; ± 4 m) ja kiintopisteen 2 korkeudeksi 109,78 m mpy (kiintokallion reuna; P=6825181; I=324541; ± 4 m). Molemmat kiintopisteet on merkitty maastoon punaisella maalilla ja mittauspiste mustalla ristillä. Kaikki mittaukset suoritettiin mittanauhojen, tuumastukkien ja vaaituskoneen (Trimble Spectra AL228) avulla.

Kaikkiaan käytännön kaivaustyöt sujuivat suuremmista ongelmista: kevät eteni kaivausten aikana poutaisena kesän puolelle eikä sadetta juurikaan saatu; ilkeiden aiheuttamat häiriöt (murtautumisyrietykset varastokonttiin/lukkojen hajottaminen sekä bajamajan kaataminen) saatiin hoidettua kuntoon yhteistyötahojen toimesta.

Kenttätöiden kuvaus

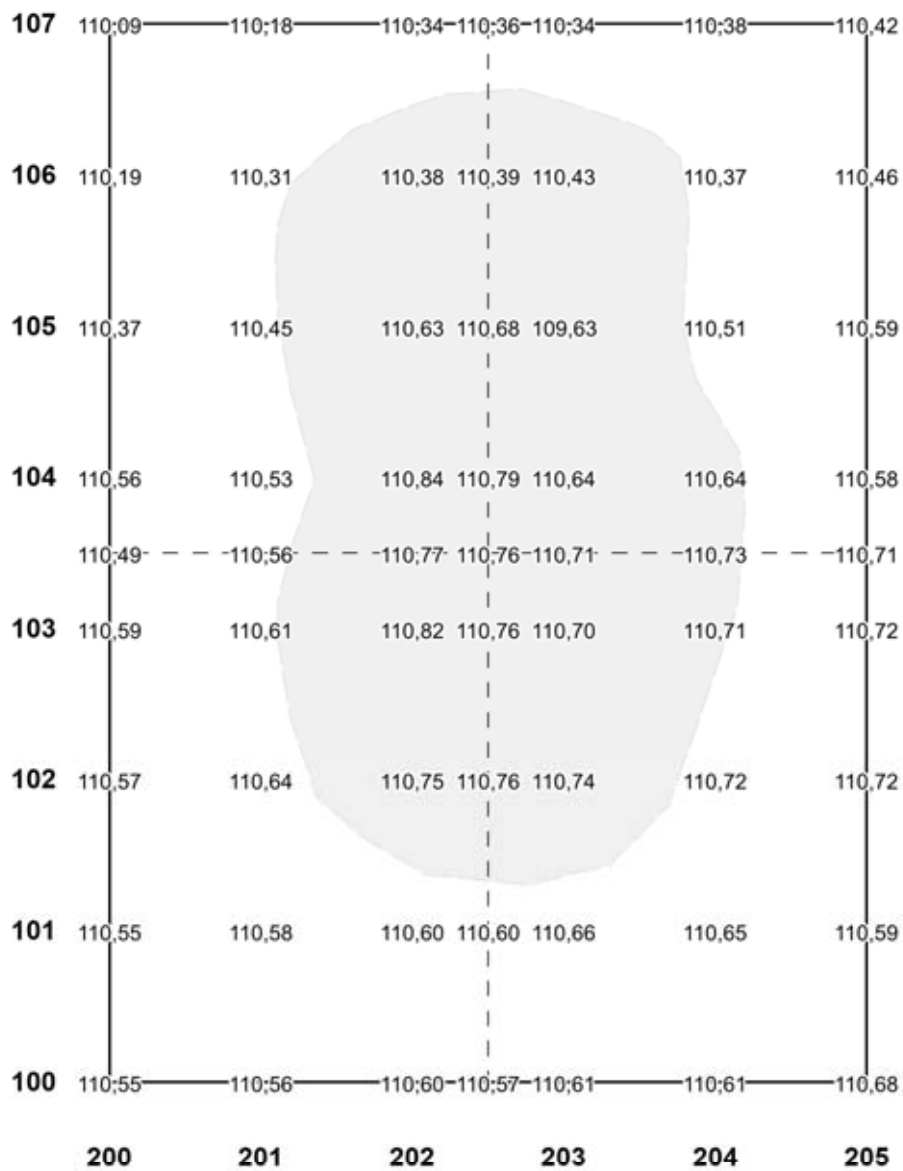
Pääkaivausalue

Pinta (taso 0) / kerros 0 (turve)(Kuva 3; kartta 4)

Ennen töiden aloittamista kaivausalueen pinta vaaittiin ja dokumentoitiin valokuvaamalla; samalla vaaittiin myös röykkiön pitkittäis- ja poikittaisprofiilit. Tässä vaiheessa röykkiöstä erottui 1–2 kivikerran paksuinen, noin 4 x 2,5 m kokoinen latomus, joskin maanpinta vaikutti kiviseltä myös turpeen alla. Röykkiön näkyvät kivet olivat pyöreänsoikeita, sammalen ja jäkälän peitossa ja halkaisijaltaan 15–20 cm:stä 50 cm:iin – kiviaineksensa, muotonsa, mittojensa ja rakenteensa puolesta röykkiö eroaa siis lähialueen muista, usein lohkotuista kivistä tai särmikkäästä liuskeesta säntillisemmin ladotuista ja kooltaan suuremmista kivirakenteista.

Pintaturve (krs 0) poistettiin aluksi alueen itäpuoliskosta; dokumentoinnin jälkeen turve poistettiin vastaavalla tavalla myös länsipuoliskosta. Turpeen paksuus vaihteli 0,5 ja 10 cm välillä ja se oli monin paikoin tiukasti kiinni alapuolisessa kivikossa, jonka pinta puhdistettiin esiin (taso 1). Pintaturpeesta saatiin melko runsaasti resentejä löytöjä.

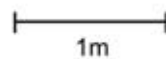

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Alue 1, pintavaaitukset
1:50
3.5.2013

Piirt. Sarita Sandell
Digit. Sarita Sandell

 Røykkiön alue
karkeasti arvioituna

Kartta 4. Alue 1, pintavaaitukset (taso 0).

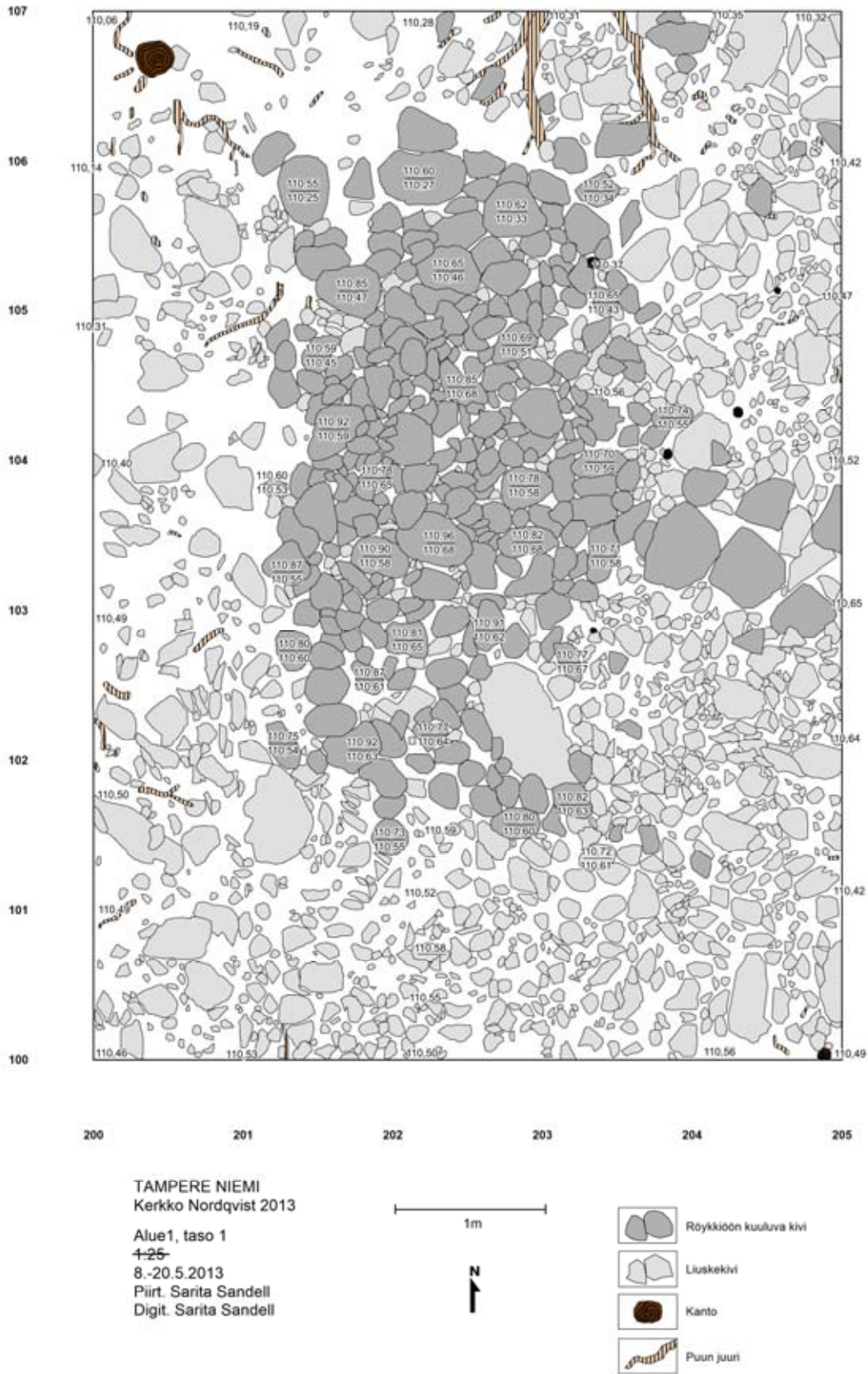
Kuva 3. Röykkiö ennen töitä pohjoisesta kuvattuna. 3.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:5)

Taso 1 / kerros 1 (ensimmäinen kivikerros)(Kuvat 4–5; kartta 5)

Turpeen poiston jälkeen röykkiö erottui tasossa 1 4,5 x 2,5 m kokoisena ja pitkänsoikeana, maksimissaan 40–50 cm korkeana rakenteena. Sen ulkopuolella maanpintaa peitti kauttaaltaan luonnollinen moreenikivikko; nämä liuskekivet poikkesivat selkeästi röykkiön pyöreistä kivistä ollen särmikkäämpiä ja osin paikoilleen rapautuneita. Kivien joukossa oli myös muutamia suuria, laakeita kiviä. Alueen pohjoispää (rinteen taitteen alue) oli muuta aluetta niukkakivisempi ja täällä tasoa peitti monin paikoin rusehtava hietta, jota oli pieninä läikkinä myös muualla tasossa. Muutamin kohdin alueen luoteisosassa tasossa näkyi jo peruskallio. Osa alueen pohjois- ja luoteisosan pyöreistä kivistä lienevät romahtaneet röykkiöstä alarinteeseen.

Tason dokumentoinnin jälkeen röykkiön itäpuoliskosta poistettiin ensimmäinen kivikerros. Koska röykkiö puolitettiin, länsipuoli on kaivettu – samalla tavoin – vasta kun itäpuoli oli kaivettu pohjaan. Sen sijaan röykkiön ulkopuolella ollutta selkeästi koskematonta moreenikivikkoa ei kaivettu enää syvemmälle, vaan se jätettiin tasoon 1.

Ensimmäinen kivikerros, joka monin paikoin etenkin reunoilla ja röykkiön länsipuoliskossa muodosti röykkiön ainoan kivikerroksen, koostui halkaisijaltaan 10–40 cm kokoisista pyöreistä tai soikeista kivistä. Vaikka tässä vaiheessa röykkiön reunakivet jätettiin paikalleen, eivät kivet vaikuttaneet muodostavan mitään selkeitä rakenteita; reunakivet poistettiin valokuvauksen jälkeen ja ennen tason 2 dokumentoimista. Ensimmäisen kivikerroksen alla ja siihen kuuluneiden kivien välissä oli jonkin verran humuksen- ja juuriensekaista hienoa hietaa, mutta röykkiö ei ollut maansekainen. Kivien välistä ja alta tehtiin melko paljon resentejä löytöjä.

Kartta 5. Alue 1, taso 1 (A3-kokoinen kartta raportin lopussa; Liite 3).

Kuva 4. Alue 1, turpeen poiston jälkeen (taso 1). Panoraama pohjoisesta. 9.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:6)

Kuva 5. Alue 1, turpeen poiston jälkeen (taso 1). Idästä. 13.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:7)

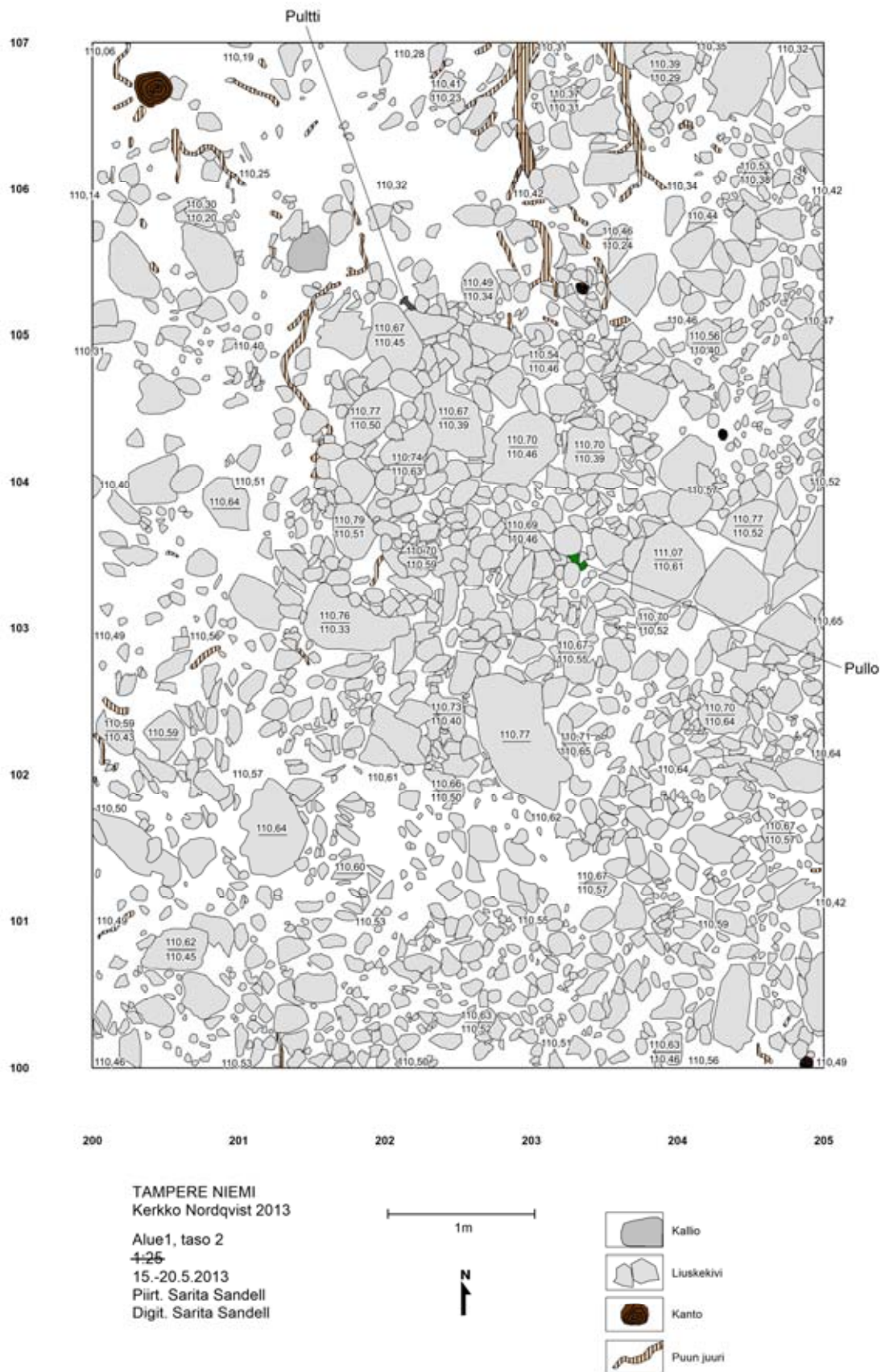
Taso 2 / kerros 2 (toinen ja kolmas kivikerros)(Kuvat 6–8; kartta 6)

Tasossa 2 röykkiön alue kutistui jo huomattavasti ja peitti pitkänsoikeana noin 2 x 2 m kokoisen alueen. Latomuksessa ei voitu havaita mitään sisäisiä rakenteita, vaan kivet oli ladottu samalla tavoin sekalaisesti kuin ylempänäkin. Latomuksen ulkopuolelle jääneet, ensimmäisen kivikerroksen alta paljastuneet alueet olivat moreenikivikkoa ja etenkin alueen länsiosassa ruskeaa humuksen sekaista hietaa.

Alueen dokumentoinnin jälkeen röykkiöstä poistettiin toinen kivikerros; kivet olivat kuten aiemminkin pyöreänsoikeita ja halkaisijaltaan 10–40 cm. Aivan röykkiön keskellä, alle 1 x 1 m alalla oli ”kolmas kivikerros”: se koostui hajanaisista ja pienistä (halkaisija 10–20 cm) pyöreänsoikeista kivistä, jotka poistettiin myös tässä vaiheessa. Kivien joukossa havaittiin muutama pahoin maatunut punaruskean puun kappale, jotka todennäköisesti liittyvät röykkiössä seiseseeseen puutolppaan. Kivien välissä ja alla melko niukka maa-aines oli edelleen humuksen sekaista hienoa hietaa ja sisälsi melko paljon resenttejä löytöjä koko paksuudeltaan.

Kuva 6. Alue 1, röykkiön itäpuolisko ensimmäisen kivikerroksen jälkeen (taso 2). Pohjoisesta. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:8)

Kartta 6. Alue 1, taso 2 (A3-kokoinen kartta raportin lopussa; Liite 3).

Kuva 7. Alue 1, röykkiön länsipuolisko ensimmäisen kivikerroksen jälkeen (taso 2). Luoteesta. 20.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:9)

Kuva 8. Alue 1, röykkiön pohjoispäästä kivien alta löytynyt rautapultti in situ. Pohjoisesta. 20.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:10)

Taso 3 / kerros 3 (moreenikivikko) (Kuvat 9–10; kartta 7)

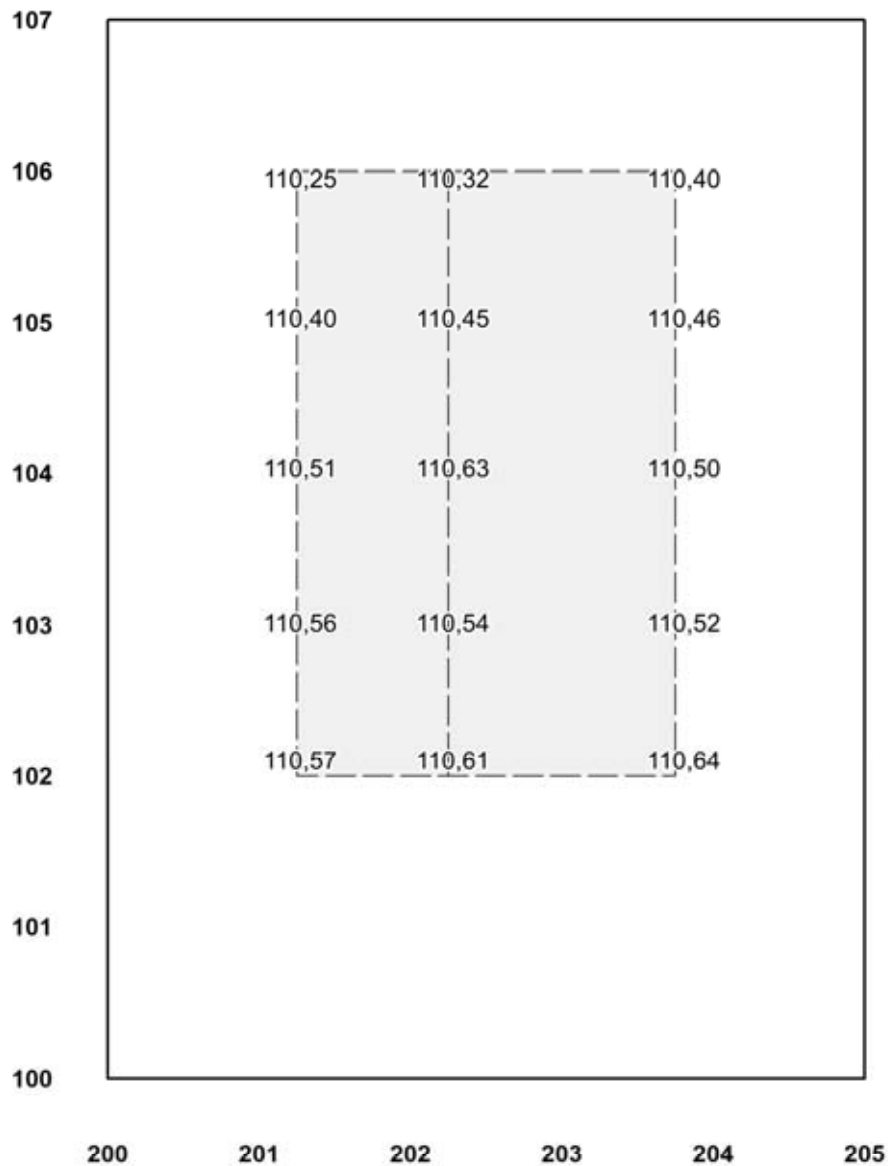
Tasossa 3 kaivausalueetta peitti kauttaaltaan moreenikivikko, lukuun ottamatta alueen pohjois- ja luoteisosaa, jossa tasossa näkyi ruskea hietta tai peruskallio.

Vaikka moreenikivikko vaikutti koskemattomalta, poistettiin se röykkiön kohdalta alueelta 102–106/201,25-203,75. Kerros koostui särmikkäistä ja rapautuneista liuskekivistä (halkaisija 10–50 cm) ja sen paksuus oli 10 – 15 cm. Vielä kerroksen pintaosissa maa-aines oli humuksen sekaista hiettaa, mutta kivien välistä ja alta paljastui ruskea, pikkukiviä (halkaisija 1–3 cm) sisältävä ruskea hiekka. Alueen pohjoispäässä tavattiin paikoin peruskallio. Kerroksen pinnasta tehtiin vielä muutamia resenttejä löytöjä.

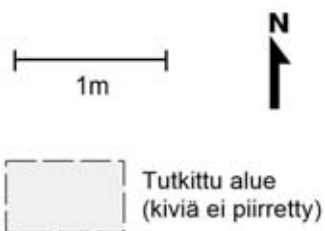
Kuva 9. Alue 1, röykkiön länsipuolisko toisen kivikerroksen jälkeen (taso 3). Pohjoisesta. 20.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:11)

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Alue 1, taso 3
1:50
16.5.-20.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

Kartta 7. Alue 1, taso 3; tutkitulla alueella tasossa näkynyttä luonnollista moreenikivikkoa ei piirretty.

Kuva 10. Alue 1, röykkiön itäpuolisko, röykkiön pohjalta toisen kivikerroksen alta/ tasosta 3 paljastunut pullo in situ. Kaakosta. 15.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:12)

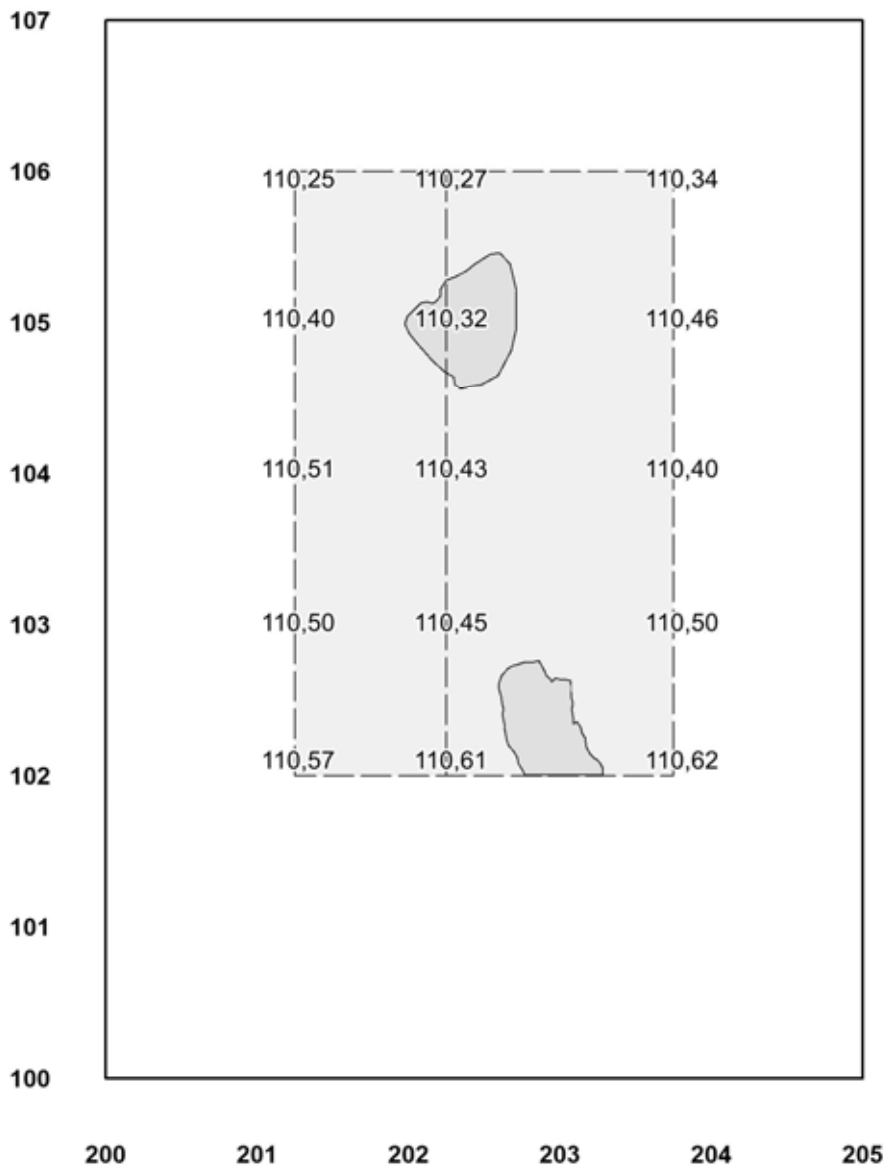
Taso 4 / kerros 4 (puhdas pohjamaa) (Kuva 11; kartat 8)

Tasossa 4 koko syvemmälle kaivettu alue oli pääasiassa ruskeaa, pikkukiviä (halkaisija 1–3 cm) sisältävää hiekkaa, alueen pohjoisosassa peruskallio oli paikoin esillä.

Dokumentoinnin jälkeen jäljellä oleva maa-aines poistettiin syvemmälle kaivetun alueen alalta peruskallion pintaan asti: kerroksen paksuus oli alueen pohjoispäässä 0,5–2 cm, eteläpäässä maksimissaan 30 cm, joskin muutamien kalliosyvennyksien kohdalla hiekan alta tavattiin 10–15 cm paksuudelta soraista savea. Kerros oli täysin löydötön.

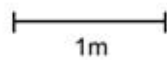

Kuva 11. Alue 1, röykkiön itäpuolisko moreenikivikon poistamisen jälkeen (taso 4). Koillisesta. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:13)

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Alue 1, taso 4
1:50
16.5.-20.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

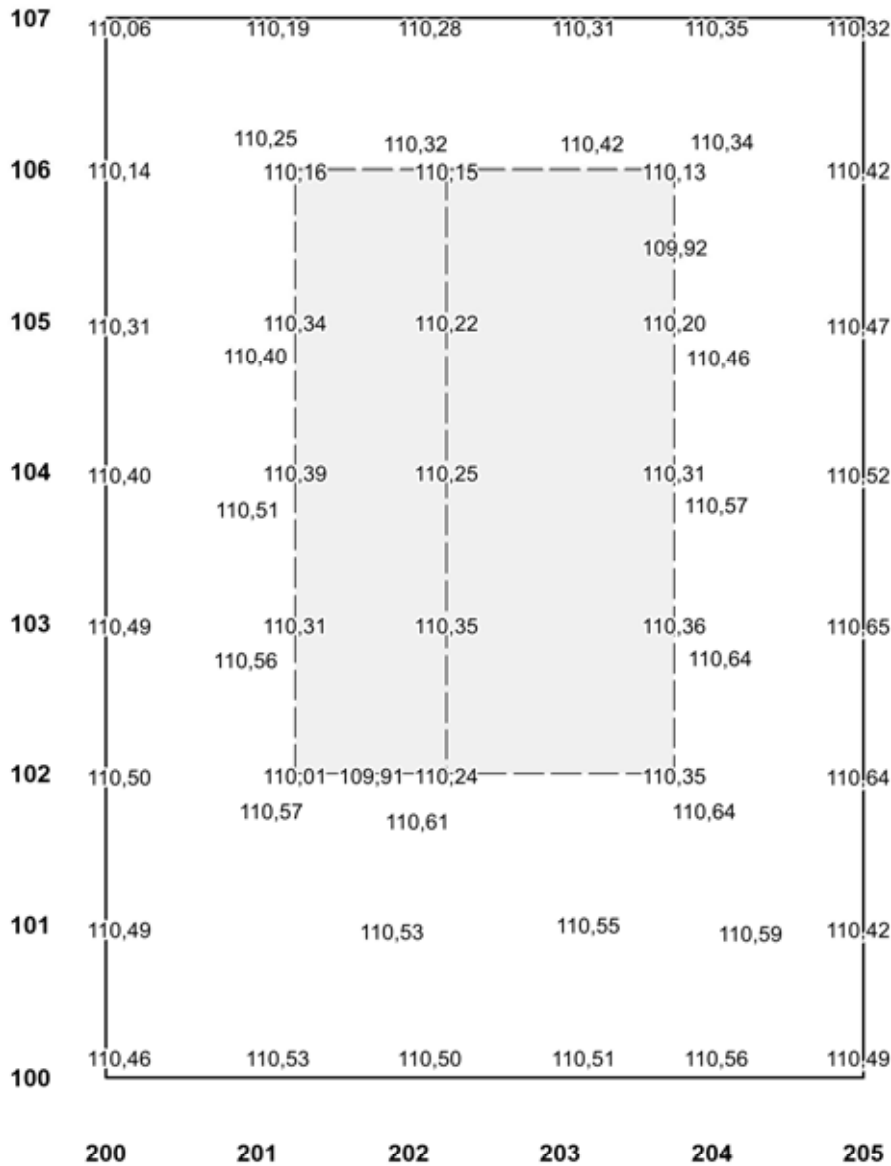

Kartta 8. Alue 1, taso 4.

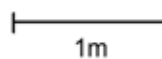
Taso 5 (pohja) (Kuva 12; kartta 9)

Tasossa 5 koko syvempään kaivetulla alueella oli esillä peruskallio; sitä ympäröivä alue oli moreenikivikon pinnassa (taso 1).

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Alue 1, pohjavaaitukset
1:50
21.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

Kartta 9. Alue 1, pohjavaaitukset (taso 5).

Kuva 12. Alue 1 pohjaan kaivettuna (tasot 1 ja 5). Etelästä. 21.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:14)

Täyttö

Koska alueen puhdistustyöt, joiden yhteydessä alueen maaperä tullaan vaihtamaan jopa 1–2 m syvyydeltä, oli määrä aloittaa heti kaivausten päättymisen jälkeen, oli tilaajan kanssa sovittu, ettei kaivausalueita ja koekuoppia tarvitse täyttää tai röykkiötä ennallistaa. Lisäksi, koska tutkimukset osoittivat, ettei kyseessä ole muinaisjäännös, ei rakenteen ennallistamiselle myöskään puhdistustöiden jälkeen ole tarvetta.

Profiilit (Kuvat 13–15)

Kun röykkiön itäpuoli oli kaivettu pohjaan, puhdistettiin ja dokumentoitiin röykkiön pitkittäisprofiili 102–106/202,25. Profiilista paljastui, että röykkiö on kasattu suoraan alla olevan, raivaamattoman moreenikivikon päälle. Röykkiö on pääasiassa yhden tai kahden, keskiosastaan maksimissaan kolmen kivikerran paksuinen, enimmillään noin 35–50 cm korkea. Röykkiössä ei pääsääntöisesti ollut havaittavissa sisäisiä rakenteita, mutta pohjoisessa ja luoteessa, jyrkemmän rinteiden puolella, röykkiön reunaan näyttää asetetun suurempia kiviä, joskin osa näistä lienee romahtanut alarinteeseen. Lisäksi profiilissa erottui röykkiön keskellä (noin 103,9/202,25) n. 20 cm leveä maaton punaruskea puujäännös. Kyseessä on mitä ilmeisimmin röykkiöön pystytetyn paalun jäännös, joka on ulottunut liuskekivikon pintaan, muttei sen alle. Paalu on ilmeisesti tuettu röykkiön suurempien kivien lomaan kaivettuun kuoppaan pienemmin kivin, jotka myöhemmin ovat osin romahtaneet paalun paikalle puun lahottua.

Kaivausalueen reunaprofiileissa erottui vain luonnollisia kerroksia; turvetta (2–20 cm) ja syvemmäs kaivetulla alueella (102–106/201,25–203,75) peruskallion päällä ruskeaa hiekkaa (2–40 cm) ja moreenikivikkoa (15–25 cm).

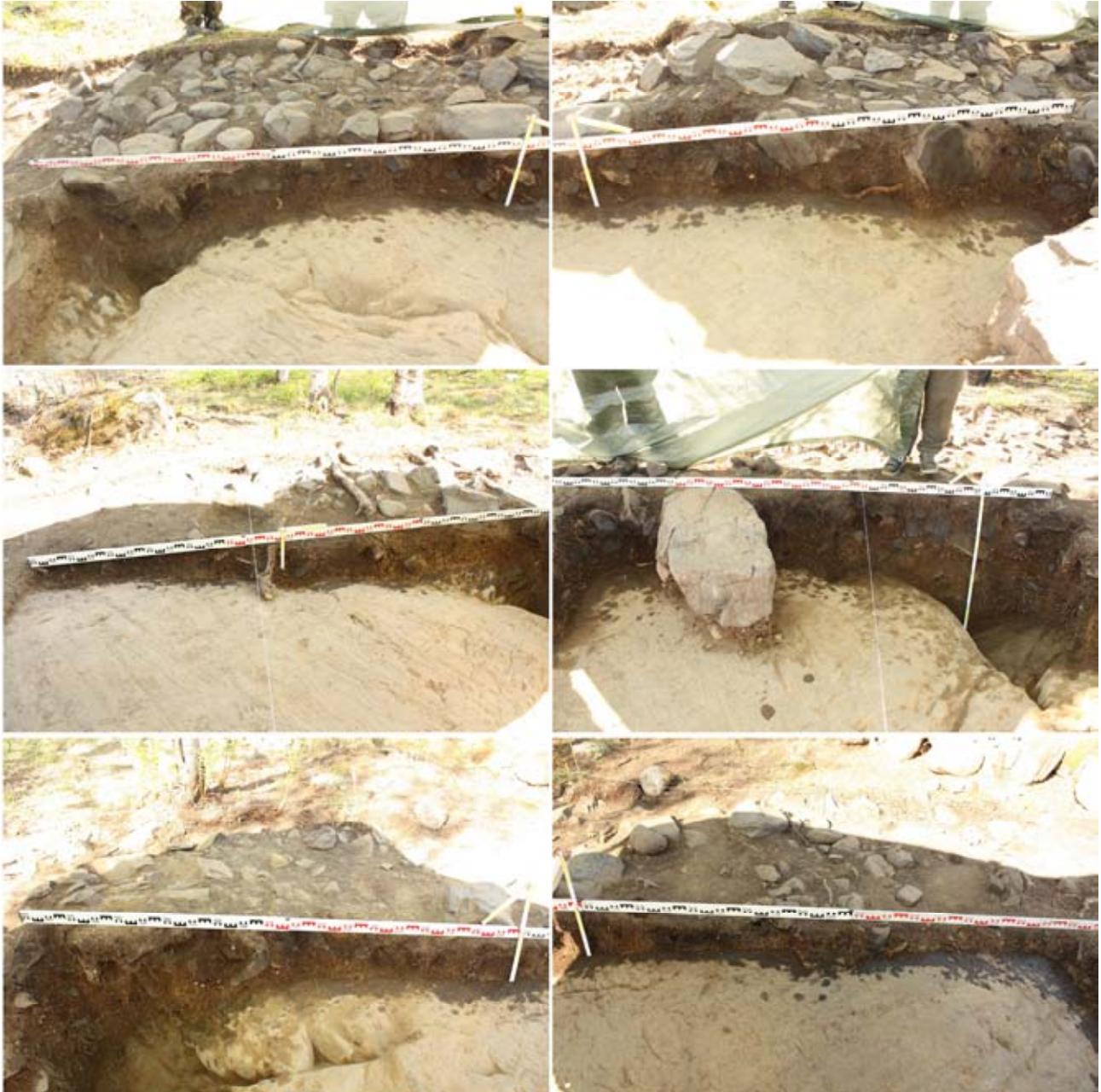

Kuva 13. Alue 1, röykkiön keskiprofili (102–106/202,25) idästä kuvattuna. 16.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:15)

Kuva 14. Alue 1, röykkiön keskiprofili, puujäännökset kohdassa 103,9/202,25. Idästä. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:16)

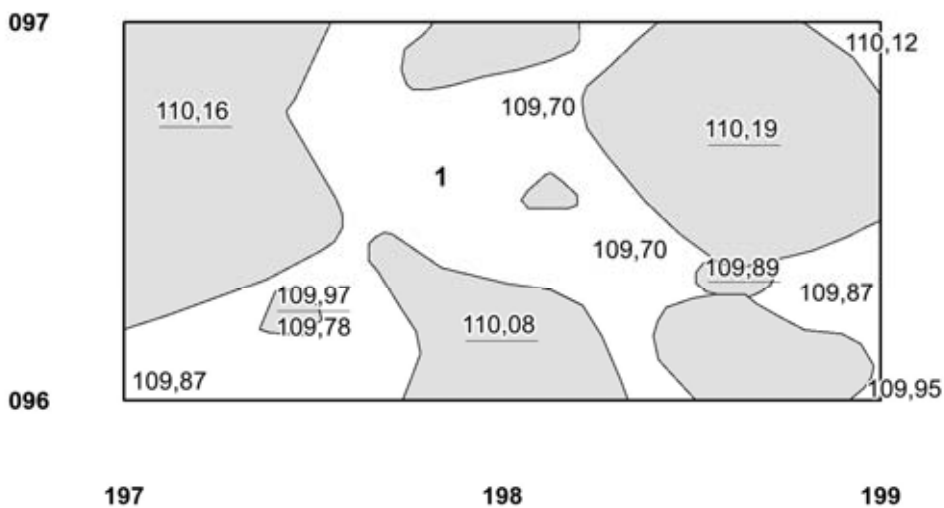
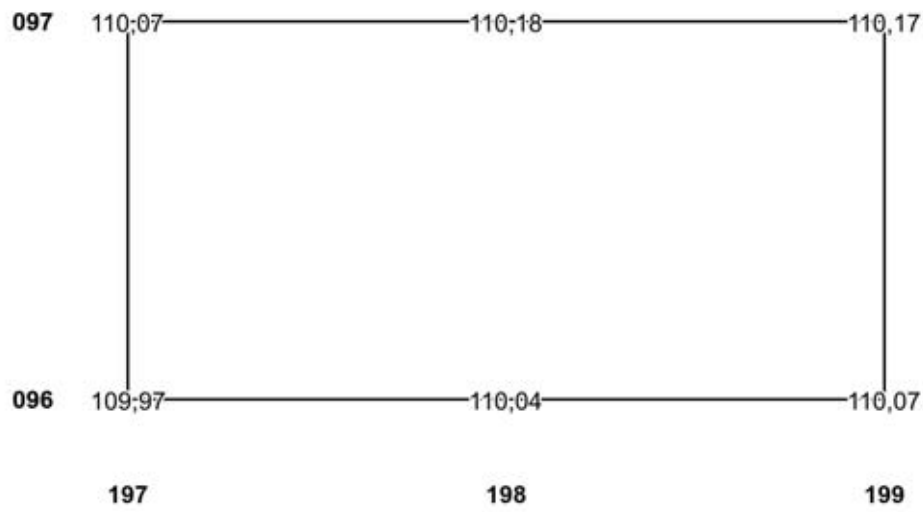

Kuva 15. Alue 1, syvemmälle kaivetun alueen profiilit; itäprofiili (102–106/203,75) (ylhäällä), pohjois- (106/201,15–203,75) ja eteläprofiili (102/201,15–203,75) (keskellä) ja länsiprofiili (102–106/201,15) (alhaalla). 21.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:17)

Koekuoppa 1 (Kuvat 16–18; kartta 10)

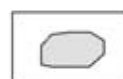
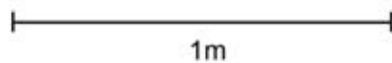
Koekuoppa 1 avattiin 4 m pääkaivausalueen eteläpuolelle, kalliokumpareen eteläreunaa kohti loivasti laskevalle tasaiselle alueelle. Sen koko oli 2 m² ja koordinaatit 096/197–198. Koekuopasta poistettiin ensin 4–10 cm paksu pintaturve ja tummanruskea humuksensekainen hieta moreenikivikon pintaan asti. Kaivamista jatkettiin poistamalla kivikko, joka oli paksuudeltaan 25–30 cm ja koostui liuskekivistä, jotka vaihtelivat pienistä (halkaisija 10–30 cm) suurempiin lohkareisiin (halkaisija >50 cm). Kivikon alta paljastui puhdas, ruskea pikkukivien (halkaisija 1–3 cm) sekainen hiekka, jonka pintaosaan

kaivaminen lopetettiin. Koekuopassa havaittiin ainoastaan koskemattomat, luonnolliset maakerrokset ja se oli löydötön.

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Koekuoppa 1, pinta- ja pohjavaaitukset
1:20
13.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

Kivi

1 Ruskea, pikkukivien
sekainen hiekka (puhdas)

Kartta 10. Koekuoppa 1, pinta- ja pohjavaaitukset.

Kuva 16. Koekuoppa 1 ennen töitä. Pohjoisesta. 9.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:18)

Kuva 17. Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 13.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:19)

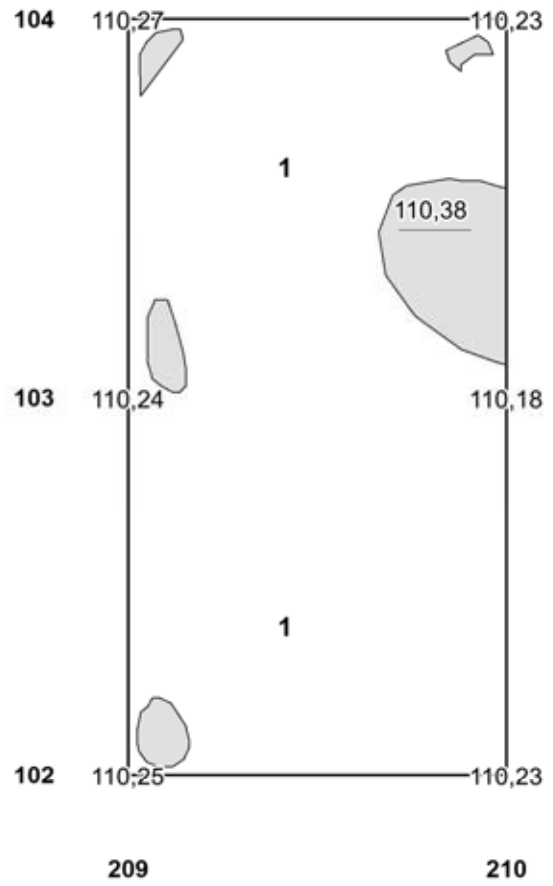
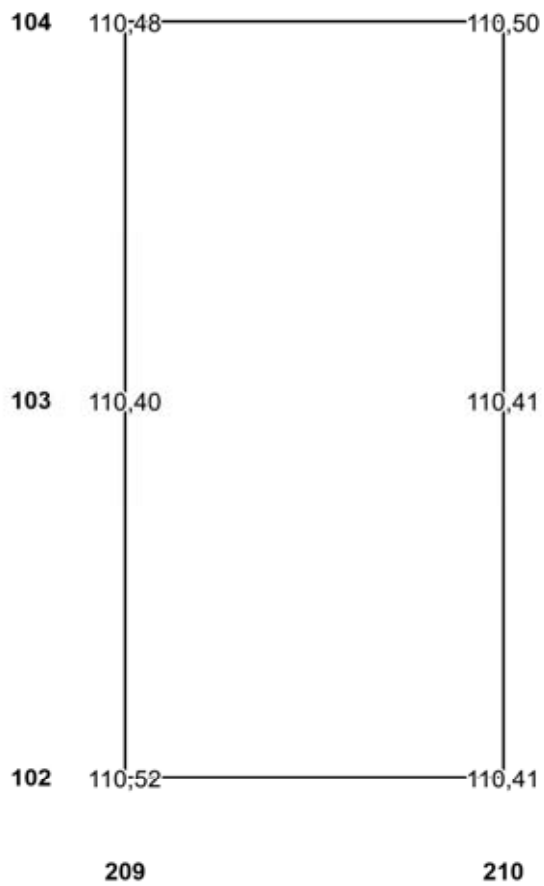

Kuva 18. Koekuoppa 1, profiilit; ylhäällä pohjois- (097/197-199) ja länsiprofiilit (096-097/197), alhaalla etelä- (096/197-199) ja itäprofiilit (096-097/199). 13.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:20)

Koekuoppa 2 (Kuvat 19-21; kartta 11)

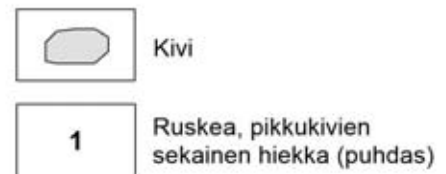
Koekuoppa 2 avattiin 4 m pääkaivausalueen itäpuolelle, lähelle kalliokumpareen jyrkästi tippuvaa itäreunaa, kumpareen reunaa kiertävän lohkareikon viereiselle tasaiselle, kivikkoiselle alueelle. Sen koko oli 2 m² ja koordinaatit 102-103/209. Koekuopasta poistettiin ensin 2-6 cm paksu pintaturve ja tummanruskea humuksensekainen hietta moreenikivikon pintaan asti. Kaivamista jatkettiin poistamalla kivikko, joka oli paksuudeltaan 2-10 cm; osa kivistä erottui jo maapinnalle ja ne olivat kaikki särmikkäitä, osin paikalleen rapautuneita liuskekiviä (halkaisija 10-30 cm). Kivikon alta paljastui puhdas, ruskea pikkukivien ja rapautuneen liuskeen murujen (halkaisija 1-6 cm) sekainen hiekka, jonka pintaosaan kaivaminen lopetettiin. Koekuopassa havaittiin ainoastaan koskemattomat, luonnolliset maakerrokset ja se oli löydötön.

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Koekuoppa 2, pinta- ja pohjavaaitukset
1:20
14.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

1m

Kartta 11. Koekuoppa 2, pinta- ja pohjavaaitukset.

Kuva 19. Koekuoppa 2 ennen töitä. Etelästä. 9.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:21)

Kuva 20. Koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:22)

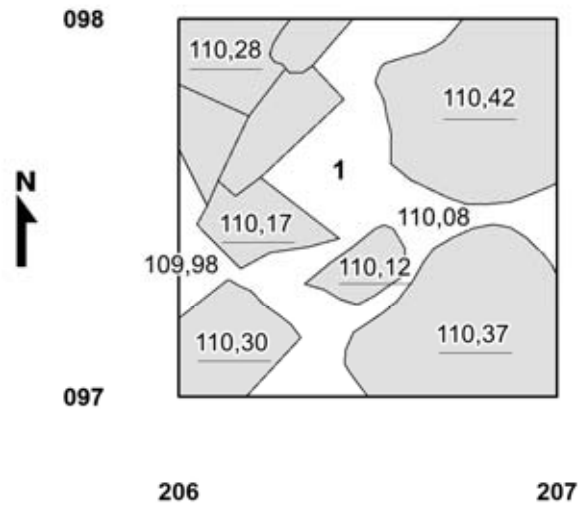
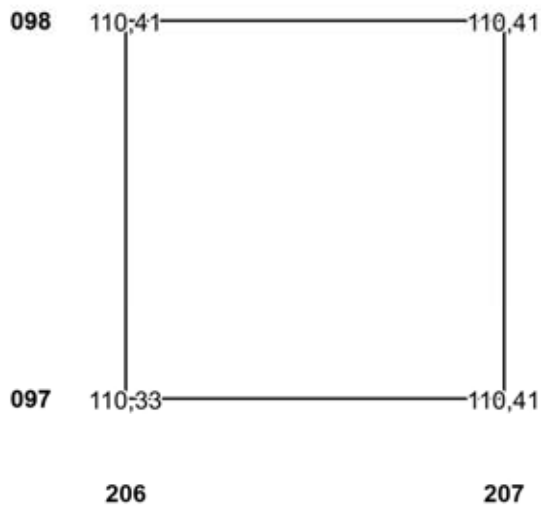

Kuva 21. Koekuoppa 2, profiilit; ylhäällä itä- (102-104/210) ja pohjoisprofiilit (104/209-210), alhaalla länsi- (102-104/209) ja eteläprofiilit (102/209-210). 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:23)

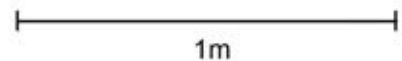
Koekuoppa 3 (Kuvat 22-24; kartta 12)

Koekuoppa 3 avattiin 3 m pääkaivausalueen kaakkoispuolelle, kalliokumpareen jyrkkää kaakkoisreunaa kohti laskevalle tasaiselle alueelle. Sen koko oli 1 m² ja koordinaatit 097/206. Koekuopan stratigrafia vastasi muissa alueen kuopissa havaittua: noin 5 cm paksu pintaturve ja tummanruskea humuksensekainen hiehta; 10-20 cm paksu liuskekivistä koostuva moreenikivikko; ruskea pikkukivien (halkaisija 1-3 cm) sekainen hiekka, jonka pintaosaan kaivaminen lopetettiin. Koekuopassa havaittiin ainoastaan koskemattomat, luonnolliset maakerrokset ja se oli löydötön.

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Koekuoppa 3, pinta- ja pohjavaaitukset
1:20
16.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

Kivi

1 Ruskea, pikkukivien
sekainen hiekka (puhdas)

Kartta 12. Koekuoppa 3, pinta- ja pohjavaaitukset.

Kuva 22. Koekuoppa 3 ennen töitä. Etelästä. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:24)

Kuva 23. Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:25)

Kuva 24. Koekuoppa 3, profiilit; ylhäällä pohjois- (098/206-207) ja itäprofiilit (097-098/207), alhaalla etelä- (097/206-207) ja länsiprofiilit (097-098/206). 16.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:26)

Koekuoppa 4 (Kuvat 25–27; kartta 13)

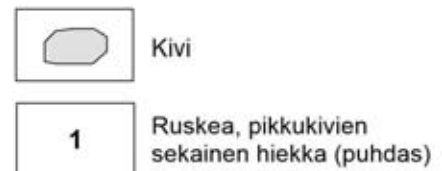
Koekuoppa 4 avattiin 6 m pääkaivausalueen koillispuolelle, kalliokumpareen jyrkän pohjoisreunan juurelle. Sen koko oli 1 m² ja koordinaatit 113/207. Koekuopan stratigrafia vastasi muissa alueen kuopissa havaittua: noin 5 cm paksu pintaturve ja tummanruskea humuksensekainen hieta; noin 10 cm paksu liuskekivistä koostuva moreenikivikko; ruskea pikkukivien (halkaisija 1–3 cm) sekainen hiekka, jonka pintaosaan kaivaminen lopetettiin. Koekuopassa havaittiin ainoastaan koskemattomat, luonnolliset maakerrokset; kuopan pintaosasta löydettiin kaksi rautalangan pätkää.

TAMPERE NIEMI
Kerkko Nordqvist 2013

Koekuoppa 4, pinta- ja pohjavaaitukset
1:20
16.5.2013
Piirt. Kerkko Nordqvist
Digit. Sarita Sandell

1m

Kartta 13. Koekuoppa 4, pinta- ja pohjavaaitukset.

Kuva 25. Koekuoppa 4 ennen töitä. Pohjoisesta. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:27)

Kuva 26 Koekuoppa 4 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:28)

Kuva 27. Koekuoppa 4, profiilit; ylhäällä pohjois- (114/207–208) ja itäprofiilit (097–098/207), alhaalla etelä- (097/206–207) ja länsiprofiilit (097–098/206). 16.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:29)

Koekuopat 2006

Luodon inventoinnin yhteydessä 2006 röykkiön ympäristöön oli kaivettiin neljä koepistoa: yksi röykkiön kaakkoiskulmaan sen välittömään yhteyteen, toinen rakenteen itäpuolella sijaitsevan ison kiven koillispuolelle, kolmas röykkiön itäpuolelle kallioterassille ja neljäs sen koillispuolelle n. 10 m etäisyydelle. Näitä kuoppia ei ollut enää mahdollista havaita maastossa, eivätkä ne erottuneet myöskään kaivausalueella (ensimmäinen ja toinen kuoppa), joten ne on ilmeisesti aikanaan kaivettu vain moreenikivikon pintaan. Kaikki koepistot olivat löydöttömiä.

Löydöt ja näytteet (Kuvat 28–29)

Kaivausten aikana tehtiin suuri määrä esinelöytöjä, mutta yhtään näistä ei voida yhdistää esihistorialliseen tai edes 1900-lukua vanhempaan aikaan. Kaivausten yhteydessä tehtyjen löytöjen joukossa oli:

- sähkölinjoissa ja valaisimissa käytettyä posliinieristettä (krs 0–3)
- hehkulampun lasia, polttimoita ja kantoja (6 kpl) (krs 0–3)
- paksua valkoista lasia (valaisimen kuvusta) (krs 1–2)
- kokonainen viinapullo korkkeineen (krs 2/3)
- alumiininen lääketuubi korkkeineen (2 kpl) (krs 1–2)
- muovisten silmälasinkehysten puolikas (krs 0)
- Suomen yleisen palokuntaliiton rintamerkki (krs 0)
- kengän pohja ja kengän nahkaosia (krs 0–2)
- muovikuula-aseen kuula (krs 0)
- tussin metallinen varsi (krs 2)
- merkkausliitu (grafiittia) (krs 2)
- punaisen merkkausliidun muruja (krs 0–2)
- suuri rautapultti (krs 2)
- rautanauloja ja huopakatonaula (käsien taottuja 3, tehdasvalmisteisia 7) (krs 0–1)
- rautalankaa ja kuparilankaa (krs 0–3)
- kirkasta, vihreää ja ruskeaa pullolasia (krs 0–1)
- lahonneen puun kappaleita (krs 2–3)
- palamaton linnun luu (krs 2)

Kaikki löydöt ajoittuvat 1900-luvulle, ennen kaikkea sen puoliväliin ja sen jälkeiseen aikaan. Selkeimmin tämän osoittavat lääkeputkilot (Seliran särkylääke, valmistaja oy Medica ab, joka on ollut olemassa 1911–1988) ja lyhytkaulainen viinapullo (pohjassa merkintä "K1", eli pullo on valmistettu Karhulan lasitehtaalla, alumiinikorkin teksti "Alko, oy Alkoholiliike ab, Helsinki"; antaa sille ajoituksen 1932–1969); myös hehkulamput, muoviset silmälasinkehykset ja alumiininen tussin varsi ajoittuvat kaikki raaka-aineensa ja/tai esinetyypinsä perusteella toisen maailman sodan jälkeiseen aikaan ja myös palokuntaliiton jäsenmerkki ajoittuu 1900-luvulle. Röykkiö, tai ainakin sen viimeisin käyttövaihe, voidaan siis ajoittaa Niemen sahan toiminnan loppuvaiheisiin 1950- ja 1960-luvulle.

Löytöjä tuli tasaisesti pintaturpeesta ja ensimmäisen ja toisen kivikerroksen kivien välistä ja alta. Alimmat löydöt tehtiin röykkiön alimmaisten kivien tasosta ja moreenikivikon pinnasta; näihin kuuluu mm. kokonaisena löytynyt viinapullo, joka on selkeästi tarkoituksella haudattu röykkiön pohjalle, sekä suuri rautapultti. Löydöt keskittyivät selkeästi röykkiön alueelle ja osoittavat, että paikalla mahdollisesti aiemmin ollut röykkiö on pengottu ja uudelleenkasattu pohjia myöten 1900-luvun aikana. Löydöt liittyvät pääasiassa alueella harjoitettuun sahatoimintaan sekä röykkiön mahdolliseen käyttöön sähkö- tai valaisintolpan jalkana. Löytöjä ei otettu talteen, vaan ne dokumentoitiin ainoastaan valokuvin.

Kohteen sekoittuneen luonteen vuoksi kaivausten aikana ei otettu sen enempää maa- kuin ajoitusnäytteitäkään.

Kuva 28. Tampere Niemi, röykkiöstä tehtyjä resenttejä löytöjä; ylärivissä turvekerroksen löytöjä, keskellä oikealla krs 1, alhaalla vasemmalla krs 2, keskellä vasemmalla ja alhaalla oikealla röykkiön pohjalta tehtyjä löytöjä. 9.5.–20.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:30).

Yhteenveto

Tampereen Niemen röykkiö liittyy tutkimusten perusteella ainakin nyky muodossaan alueella 1900-luvulla ja tarkemmin toisen maailman sodan jälkeen suoritettuun sahatoimintaan. Havaintojen perusteella voidaan olettaa, että se on toiminut jonkinlaisen tolpan jalustana tai tukikiveyksenä. Kiveys poikkeaa kuitenkin muista alueella olevista sähkötolpan tukijaloista: se on kevytrakenteisempi ja siitä löydetty tolpan jäänteet vaikuttavat olevan ohuemmasta tolpastakin kuin muutamissa muissa alueen jalustoissa säilyneet poikkisahatut sähkötolpan jäänteet. Näin ollen kyseessä ei ehkä ole alueella kulkeneen sähkölinjan tolppa, vaan mahdollisesti valaisinpylväs. Jälkimmäiseen voisivat viitata myös löydöt: röykkiöstä löytyneet hehkulampan osat voivat olla peräisin palaneista lamputta, jotka on vaihdettaessa pudotettu

tolpan juurelle. Röykkiöstä löydettiin lisäksi valaisimen kuvusta peräisin olevaa lasia sekä valaisimen posliinisesta kantaosasta olevia paloja (kaivausten aikana kalliokumpareen eteläpuolelta löydettiin vastaavanlainen, ehjä valaisimen kanta tukirautoineen). Röykkiöön on myös selvästi heitelty tai kätkeyty roskia. Löydöt, merkkaukselliset jne., liittyvät pääasiassa sahatoimintaan sekä osin alueella myöhemmin tapahtuneeseen satunnaiseen ihmistoimintaan (esim. muovikuula-aseen kuula).

Tutkittu kiviröykkiö on kooltaan pienempi, matalampi, vailla selviä rakenteita ja kivien laadultaan (pyöreitä kiviä, ei särmikästä liusketta tai louhintajätettä) erilainen verrattuna muihin alueen sahatoimintaan liittyviin kivirakenteisiin, joten ei ole lainkaan mahdollista, että 1900-luvun toimissa on käytetty hyväksi paikalla jo aiemmin sijainnutta kiviröykkiötä. Röykkiön sijainti rannassa kalliolla olisi toki sopiva lapinrauniolle, mutta mitään merkkejä tai todisteita röykkiön mahdollisesta aiemmasta käytöstä tai funktiosta ei ole säilynyt. Myöskään röykkiön ympäristöön kaivetuissa neljässä koekuopassa (yht. 6 m²), sen enempää kuin inventoinnin (2006) yhteydessä tehdyissä koepistoissakaan ei todettu mitään esihistorialliseen tai historialliseen ihmistoimintaan viittaavaa.

Kohteesta Tampere Niemi tunnettu kiviröykkiö on tutkittu kokonaisuudessaan ja se voidaan vapauttaa muinaismuistolain mukaisesta rauhoituksesta. Koska kyseessä ei ole muinaisjäännös, rakenteen myöhemmälle ennallistamiselle ei ole tarvetta.

Lähteet

- Adel, V. 1999. Tampere, Reuharinniemi. Lapinraunion kaivaus 1999. Tutkimusraportti, Museoviraston arkisto.
- Adel, V. 2001. Tampereen Reuharinniemen lapinrauniotutkimukset. *Muinaistutkija* 1/2002: 2–11.
- Alhonen, P. 1988. Tampereen luonnonympäristön kehitysvaiheet. *Tampereen historia I: Vaiheet ennen 1840-lukua*: 3–50. Tampereen kaupunki, Tampere.
- Honka-Hallila, H. 1996. *Ylöjärvi 1869–1994*. Ylöjärven kunta, Ylöjärvi.
- Kantonen, T. 2007. Metsäliitto-yhtymän rakennushistoriallinen inventointi; Otteita tietokanta-aineistosta koskien Niemenrannan suunnittelualueetta. Saatavilla www.tampere.fi/tiedostot/5e3U0fXsl/rakennushistoriallineninventointi.pdf
- Luoto, K. 2006. Arkeologinen inventointi Tampereen Lielahden – Niemen osayleiskaava-alueella toukokuussa 2006. Tutkimusraportti, Pirkanmaan maakuntamuseo. Saatavilla myös www.tampere.fi/tiedostot/5kXjGwbGh/arkeologineninventointi.pdf
- Saarenheimo, J. 1974. *Vanhan Pirkkalan historia*. Vanhan Pirkkalan historiatoimikunta, Nokia.
- Salminen, H.-L. 2009. Niemen kylänpaikan koekaivaus 2009. Tutkimusraportti, Museoviraston arkisto.
- Taavitsainen, J.-P. 2003. Nuijanniemen lapinraunio. *Pirkanmaan alta: arkeologia tutkimuksia* 4: 5–12.
- Tikkanen, M. & Seppä, H. 2001. Post-glacial history of Lake Näsijärvi, Finland, and the origin of the Tammerkoski rapids. *Fennia* 179:1. 129–141.
- Tupala, U. 2010. Tampere Niemenranta: Arkeologinen valvonta. Tutkimusraportti, Museoviraston arkisto.

Liitteet

LIITE 1

Digitaalikuvaluettelo

Luettelo Tampereen Niemen kiviröykkiön arkeologisten kaivausten (2013) raporttiin kuuluvista digitaalisista valokuvista. Kuvat on luetteloitu Tampereen museoiden Siirikuvatietokantaan (KYY 128).

Kansi. Turpeenpoisto käynnissä pääkaivausalueen itäpuoliskolla. Lounaasta. 7.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:1).

Johdanto. Kaivaushenkilökunta kaivausten viimeisenä päivänä: alarivissä Helka Saarinen, Emma Hirsimäki, Enni Lappela, Anna Ylitalo; ylärivissä Kerkko Nordqvist, Sarita Sandell. 21.5.2013. (KYY 128:2)

1. Tampere Niemi, yleiskuva kohti kaivausalueita lännestä; kuvan etualalla erottuu muutamia sähkölinjan tolppien tueksi rakennettuja kivikasoja. 7.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:3)

2. Tampere Niemi, yleiskuva koillisesta; rinteessä erottuu myös aiemman teollisuustoiminnan jälkeensä jättämiä kiveyksiä ja rakennuksen betoniset tukianturat. 3.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:4)

3. Röykkiö ennen töitä pohjoisesta kuvattuna. 3.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:5)

4. Alue 1, turpeen poiston jälkeen (taso 1). Panoraama pohjoisesta. 9.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:6)

5. Alue 1, turpeen poiston jälkeen (taso 1). Idästä. 13.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:7)

6. Alue 1, röykkiön itäpuolisko ensimmäisen kivikerroksen jälkeen (taso 2). Pohjoisesta. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:8)

7. Alue 1, röykkiön länsipuolisko ensimmäisen kivikerroksen jälkeen (taso 2). Luoteesta. 20.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:9)

8. Alue 1, röykkiön pohjoispäästä kivien alta löytynyt rautapultti in situ. Pohjoisesta. 20.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:10)

9. Alue 1, röykkiön länsipuolisko toisen kivikerroksen jälkeen (taso 3). Pohjoisesta. 20.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:11)

10. Alue 1, röykkiön itäpuolisko, röykkiön pohjalta toisen kivikerroksen alta/ tasosta 3 paljastunut pullo in situ. Kaakosta. 15.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:12)

11. Alue 1, röykkiön itäpuolisko moreenikivikon poistamisen jälkeen (taso 4). Koillisesta. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:13)

12. Alue 1 pohjaan kaivettuna (tasot 1 ja 5). Etelästä. 21.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:14)
13. Alue 1, röykkiön keskiprofiili (102–106/202,25) idästä kuvattuna. 16.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:15)
14. Alue 1, röykkiön keskiprofiili, puujäännökset kohdassa 103,9/202,25. Idästä. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:16)
15. Alue 1, syvemmälle kaivetun alueen profiilit; itäprofiili (102–106/203,75) (ylhäällä), pohjois- (106/201,15–203,75) ja eteläprofiili (102/201,15–203,75) (keskellä) ja länsiprofiili (102–106/201,15) (alhaalla). 21.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:17)
16. Koekuoppa 1 ennen töitä. Pohjoisesta. 9.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:18)
17. Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 13.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:19)
18. Koekuoppa 1, profiilit; ylhäällä pohjois- (097/197–199) ja länsiprofiilit (096–097/197), alhaalla etelä- (096/197–199) ja itäprofiilit (096–097/199). 13.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:20)
19. Koekuoppa 2 ennen töitä. Etelästä. 9.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:21)
20. Koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:22)
21. Koekuoppa 2, profiilit; ylhäällä itä- (102–104/210) ja pohjoisprofiilit (104/209–210), alhaalla länsi- (102–104/209) ja eteläprofiilit (102/209–210). 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:23)
22. Koekuoppa 3 ennen töitä. Etelästä. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:24)
23. Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:25)
24. Koekuoppa 3, profiilit; ylhäällä pohjois- (098/206–207) ja itäprofiilit (097–098/207), alhaalla etelä- (097/206–207) ja länsiprofiilit (097–098/206). 16.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:26)
25. Koekuoppa 4 ennen töitä. Pohjoisesta. 14.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:27)
26. Koekuoppa 4 pohjaan kaivettuna. Etelästä. 16.5.2013. Kuva: Kerkko Nordqvist (KYY 128:28)
27. Koekuoppa 4, profiilit; ylhäällä pohjois- (114/207–208) ja itäprofiilit (097–098/207), alhaalla etelä- (097/206–207) ja länsiprofiilit (097–098/206). 16.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:29)

28. Tampere Niemi, röykkiöstä tehtyjä resenttejä löytöjä; ylärivissä turvekerroksen löytöjä, keskellä oikealla krs 1, alhaalla vasemmalla krs 2, keskellä vasemmalla ja alhaalla oikealla röykkiön pohjalta tehtyjä löytöjä. 9.5.-20.5.2013. Kuvat: Kerkko Nordqvist (KYY 128:30).

Karttaluettelo

Luettelo Tampereen Niemen kiviröykkiön arkeologisten kaivausten (2013) raporttiin kuuluvista kartoista.

1. Kohteen Tampere Niemi [1000007929] sijainti. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:150000.
2. Tampere Niemi [1000007929], peruskarttaote. Tutkimuskohde on merkitty tähdellä, lähialueen kivikautiset asuinpaikat ympyröillä, lapinrauniot neliöillä, muut (ajoittamattomat) kivirakenteet vinoneliöllä ja historialliset kylänpaikat kolmioilla. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:20000.
3. Yleiskartta alueesta. Pohjakartta © Tampereen kaupunki. Mk 1:500.
4. Alue 1, pintavaaitukset (taso 0). Mk 1:50.
5. Alue 1, taso 1. Mk 1:25 (pienennös, A3-kokoinen kartta raportin lopussa; Liite 3).
6. Alue 1, taso 2. Mk 1:25 (pienennös, A3-kokoinen kartta raportin lopussa; Liite 3).
7. Alue 1, taso 3; tutkitulla alueella tasossa näkynyttä luonnollista moreenikivikkoa ei piirretty. Mk 1:50.
8. Alue 1, taso 4. Mk 1:50.
9. Alue 1, pohjavaaitukset (taso 5). Mk 1:50.
10. Koekuoppa 1, pinta- ja pohjavaaitukset. Mk 1:20.
11. Koekuoppa 2, pinta- ja pohjavaaitukset. Mk 1:20.
12. Koekuoppa 3, pinta- ja pohjavaaitukset. Mk 1:20.
13. Koekuoppa 4, pinta- ja pohjavaaitukset. Mk 1:20.

A3-kokoiset kartat

Tampereen Niemen kiviröykkiön arkeologisten kaivausten (2013) raporttiin kuuluvat A3-kokoiset kartat.

Kartta 5. Alue 1, taso 1. Mk 1:25.

Kartta 6. Alue 1, taso 2. Mk 1:25.